

**Seminarske naloge študentov pri izbirnem predmetu Doping in šport
pod mentorstvom dr. Tanje Kajtna**

Opisi dopinških primerov

Andreas (Heidi) Krieger

Zala Lavrič in Tamara Pavčnik

Zgodba Heidi oziroma Andreasa Kriegerja velja za eno izmed najprepoznavnejših zgodb v svetu dopinga. Poleg tega pa velja tudi za eno najbolj absurdnih.

Heidi Krieger je bila rojena 20. julija 1966 v vzhodnem Berlinu, ki je spadal v Nemško demokratično republiko (DDR) oziroma Vzhodno Nemčijo. Takrat je bila Vzhodna Nemčija socialistična država, ki je bila po drugi svetovni vojni na sovjetskem okupacijskem območju. Država je zajemala vzhodne ozemlje današnje Nemčije z glavnim mestom Vzhodni Berlin.

Po koncu druge svetovne vojne so si Združene države Amerike, Sovjetska zveza, Združeno kraljestvo in Francija razdelile ozemlje poražene Nemčije in prav tako tudi mesto Berlin, ki je bil glavno mesto nemškega rajha. Največji del je pripadal sovjetskemu sektorju, ki je zajemal večino vzhodnih mest.

Poleg tega se je istočasno (po koncu druge svetovne vojne) začela tudi hladna vojna. To je bilo obdobje napetosti med velesilama ZDA in Sovjetsko zvezo, saj sta imeli različen politični režim. ZDA z zavezniki je razvijala kapitalizem in demokracijo. Medtem ko se je Sovjetska zveza usmerila v komunizem in socializem. V sredini boja med tema velesilama pa se je znašel prav Berlin. Zaradi različnih režimov obeh držav se je močno poostiril nadzor mej. Leta 1961 pa so celo s 150 kilometrov dolgim berlinskim zidom razdelili Berlin za vzhodni in zahodni del.

Po postavitvi zidu je vzhodnonemška diktatura hotela dobiti mednarodno prepoznavnost. Vlada je kot eno izmed možnih "orožij"



Heidi in Andreas Krieger (Courrier International, 2009).

izbrala šport. Manfred Ewald je bil leta 1961 v Vzhodni Nemčiji minister za šport. On je tudi glavni krivec za sprožitev dopinškega sistema v Vzhodni Nemčiji. Njegova prva in glavna reforma na področju športa je bila visokozmogljiva direktiva, imenovana Leistungssportbeschluss (konkurenčna športna odločitev), ki je začela veljati leta 1969. Cilj te reforme je bilo razdeliti šport v dve skupini, in sicer v šport 1 in šport 2. V šport 1 so spadale državi zanimive športne panoge, kot so atletika, plavanje, veslanje itd. Te panoge bi državi lahko prinesle olimpijsko slavo. V šport 2 so spadale panoge, ki so bile državi nezanimive. Številne športne panoge, ki so spadale v šport 2, so trpele zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, saj so ta raje namenili športu 1.

Vzhodna Nemčija je dajala velik poudarek na iskanje in prepoznavanje mladih talentov v športu. Vsi mladi, ki so jih označili za talente, so trenirali v mladinskih športnih centrih, ki jih je vodila vlada. Imeli so odlične pogoje za profesionalne treninge. Od teh otrok se je pričakovalo, da bodo v prihodnosti domov nosili olimpijska, svetovna in evropska odličja. Država je bila za te dosežke pripravljena narediti vse. Z napredovanjem znanosti in medicine se je Vzhodna Nemčija odločila, da bo prakticirala uporabo steroidov, ravnega hormona, krvne transfuzije in amfetaminov. S tem bi izboljšali zmogljivost svojih športnikov, ki bi nato na velikih tekmovanjih promovirali uspešnost vzhodno-nemške države. Najbolj

znan klub, ki je veljal za center dopinga, je bil športni klub Dinamo iz Berlina. Njegova članica je bila tudi Heidi Krieger.

V Vzhodni Nemčiji je bil mednarodni športni uspeh državni cilj, uporabljali pa so ga kot prikaz premoči socializma kot političnega sistema. Vladajoča socialistična stranka SED je izvajala državni načrt, imenovan 14.25. Ta shema je utrila pot do vseobsegajočega sistema organiziranega dopinga, ki je vključeval tudi raziskovanje in razvoj substanc. Od leta 1974 se je načrt 14.25 izvajal od zgoraj navzdol, se pravi od SED do Nacionalnega olimpijskega komiteja, do športnih zdravnikov, znanstvenih raziskovalcev in vse do trenerjev. Z željo po dokazovanju in z načrtom 14.25 so mladoletnim športnikom dajali doping snovi, ki so bili najpogostejše v obliki tablet.

Športnike so v državi delili glede na njihove spretnosti v tri različne kategorije (I–III) in jih postavili skozi sistemsko strukturiran režim treninga, ki so ga natančno spremljali že od malih nog. Mladi športniki v skupini so obiskovali posebne vadbene centre, vsako leto pa so preizkušali njihove sposobnosti. Če so nastopili dovolj dobro, so jih poslali v šole za mlade elitne športnike (KJS). Uspešni so se vključili v visoko profesionalna in specializirana športna društva, ki so bila na vrhu športne piramide v Vzhodni Nemčiji. V elitne športne klube, kot je bil SC Dinamo Berlin, so bili poslani le najboljši in najbolj nadarjeni športniki v celotni državi.

Heidi Krieger se je s športom začela ukvarjati pri desetih letih. Najbolj všeč pa ji je bila atletika, saj je vsebovala veliko različnih disciplin. Pri 14 letih so jo izbrali, da se vključi v posebno šolo za mlade športnike (KJS). Tam se je začela njena profesionalna športna pot, žal v vzhodnonemškem športnem sistemu. Njen napredek je bil velik in hiter, zato se je pridružila športnemu klubu Dinamo Berlin. V šoli ni bila sprejeta, saj ni bila »običajno dekle«, v klubu pa se je počutila sprejeto, saj so jo imeli zaradi njenih rezultatov vsi radi. Heidi je bila ves čas pod budnim nadzorom, saj je bil cilj njenega treninga prinesiti odličja vzhodno-nemški državi.

Pri šestnajstih letih ji je trener poleg vitaminov, ki jih je redno jemala, začel dodajati tudi „modre tablete“. To so bile njene prve doping snovi. Sama ni vedela, kaj pravzaprav jemlje, niti ni vedela, kako se tablete imenujejo, saj jih ni dobila v originalni embalaži. Trener je za razlog jemanja teh tablet navedel, da ji bodo pomagale dobro nastopati.

Heidi je bila pred jemanjem dopinga visoka 182 centimetrov in teža 69 kilogramov. Dve leti kasneje ob rednem jemanju dopinga se je njena teža povzpela na 105 kilogramov. Pridobljena masa je bila izključno posledica samo pridobljene mišične mase. Treninge v tistem času je opisovala kot zelo enolične. V trening je bilo vključenih zelo malo atletskih prvin. Večino treninga je sestavljalo dvigovanje uteži, saj je znala v dveh tednih dvigniti tudi do 100 ton uteži.

Vzhodno-nemški športni sistem je svoje športnike motiviral s privilegiji. Samo uspešni športniki so lahko potovali izven socialističnih držav. Heidi si je vedno želela potovati, zato ji je bil privilegij potovati na Švedsko in v Zahodno Nemčijo veliko motivacijsko sredstvo. Poleg potovanj so zmagovalci velikih tekmovanj v Vzhodni Nemčiji lažje dobili stanovanje.

Leta 1986 je Heidi zmagala v suvanju krogle na domačem evropskem prvenstvu v Stuttgartu. Zmagovalni met je meril 21,10 metra. Takrat je občutila močne pritiske javnosti in ugotovila delovanje

sistema. Grozili so ji, da če ne bo delala natanko tako, kot bo želelo državno vodstvo, bo z njeno kariero konec.

Ob padcu berlinskega zidu in vzhodno-nemškega sistema se Heidino življenje ni bistveno spremenilo. Še vedno je bila visoko uspešna športnica. Vendar pa je doping naredil preveliko škodo njenemu telesu in je zato pri 26 letih končala kariero.

Heidi se je že v času vrhunca svoje kariere počutila drugačno. Ugotovila je, da izstopa, še posebej se je počutila drugačno v dekliskih skupinah. Ves čas je imela močno krizo identitete. Prelomnica v njenem življenju je bila, ko se je zaposlila v trgovini za male živali. Tam je imela sodelavca, ki ji je prvi povedal, kaj je pravzaprav z njo narobe. Njeno stanje iskanja samega sebe je poimenoval transseksualnost. Danes Heidi Krieger živi kot Andreas Krieger. Postopek spremembe spola je trajal tri leta. Odločitev, da si spremeni spol in postane moški, mu je rešila življenje.

Andreas svoje transseksualnosti ni pripisoval dopingu. Tudi po spremembi spola je bil prepričan, da je zlato medaljo na evropskem prvenstvu dosegel kot čista športnica. Leta 2000 se je začelo sojenje odgovornim za sistematični doping v Vzhodni Nemčiji. Andreas se je sojenja redno udeleževal in šele takrat ugotovil, da je bil tudi sam del tega sistema. Počutil se je ogoljufano, saj so mu oni vzeli pravico, da se odloči, kdo je, in si sam ustvari svojo identiteto.

Danes je Andreas Krieger poročen z žensko po imenu Ute Krause, ki je bila vzhodno-nemška plavalka. Spoznala sta se na sojenjih o doping sistemu. Imata veliko skupnega, saj sta bila oba elitna športnika, uničena od steroidov, izdana s strani trenerjev in sistema, ki sta mu zaupala. Oba sta se v življenju spopadala z željo po samomoru, saj je doping pustil ogromne posledice na njunem življenju. Skupaj pa sta se strinjala, da njuni rezultati ne bi smeli biti priznani.

Andreas je en izmed glavnih članov nemške antidopinške organizacije. S pomočjo svojega dokumentarca, razlaganjem svoje zgodbe ob različnih priložnostih in sodelovanjem z drugimi žrtvami dopinga se bori za čist šport. Dejal je, da če bi s svojo zgodbo lahko preprečil zlorabo dopinga, bi jo z veseljem delil s celim svetom. Velja še omeniti, da je Andreasu družina v najtežjih časih, takrat ko je še iskal svojo spolno identiteto in se odločil za spremembo spola, obrnila hrbet. Sedaj z družino že več let nima stikov.

Iz vzhodno-nemškega sistema dopinga se lahko naučimo, da je šport uporabljen tudi za drugačne namene, kot so dokazovanje političnega režima, moči držav itd. Iz Andreasove zgodbe pa je razvidno, da je doping zelo nevaren. Škoduje tako telesnemu kot tudi duševnemu zdravju. Močan vpliv nanj je imelo to, da ni vedel, kaj jemlje. Lagal pa mu je človek, ki mu je v tistem času najbolj zaupal, njegov trener. Zelo pomembno je tudi, da se športniki, preden posežejo po doping, zavedajo negativnih posledic na njihovo kasnejše zdravje. Veliko športnikov iz vzhodno-nemške države, ki so bili vključeni v njihov doping sistem, je imelo kasneje ogromno različnih bolezni, kot so rak, infarkti, splavi itd. Doping ne pomeni le uspeha, ki bo prišel sam od sebe. Še vedno je potrebno vložiti ogromno truda v trening in izboljšanje, vendar na koncu veš, da svojega uspeha ne moreš pripisati samo sebi, ampak substancam. Na žalost je ogromno rekordov, doseženih pod dopingom, ostalo priznanih. Mogoče je ravno to razlog, da je tudi današnji šport še vedno tako zelo podlež doping, saj so marsikateri rekordi doseženi s pomočjo. Zato lahko športniki čutijo, da brez pomoči substanc ne bodo mogli nikoli doseči teh rekordov.

Zelo absurdno v tej zgodbi pa je tudi, da so starši svojemu otroku v najtežjih časih obrnili hrbet in ga pustili na cedilu oziroma se ga sramovali, namesto da bi mu stali ob strani in ga podpirali.

■ Literatura

1. Courier International. (2009, 9 marec). Pridobljeno s <https://www.courrierinternational.com/article/2009/09/03/la-republique-democratique-allemande-est-morte-et-le-dopage>
2. Dege, S. (2016). *What we can learn for East German doping victim Andreas Krieger*. Pridobljeno s: <https://www.dw.com/en/what-we-can-learn-from-east-german-doping-victim-andreas-krieger/a-19414125>
3. Longman, J. (2004). *DRUG TESTING; East German Steroids Toll: »They Killed Heidi«*. Pridobljeno s: https://www.nytimes.com/2004/01/26/sports/drug-testing-east-german-steroids-toll-they-killed-heidi.html?fbclid=IwAR0y0YQC-i-D4oVQ80D-PGjgH03tdIH6OIT9wLlrRf-6tZ-7KR--_ko9GE0l
4. The state-sponsored doping programme. (2011). *Pbg*. Pridobljeno s <https://www.pbs.org/wnet/secrets/the-state-sponsored-doping-program/52/>
5. U.S. Anti-doping agency. (2015). Andreas Krieger: Heidi's farthest throw (video). Pridobljeno s: <https://www.youtube.com/watch?v=KQhUjaiveAg&t=666s>

Carl Lewis

Nejc Donaval in Kevin Nemec

■ Uvod

Premikanje meja v športu je nekaj, h čemur strmijo vsi, le redki pa to dosežejo. Carl Lewis, ameriški atlet, je bil eden izmed redkih, ki so bili pri tem uspešni. Od začetnih uspehov v skoku v daljino, do neverjetnih rezultatov v teku na 100m, 200m in prav tako štafeti je Lewis skorajda neustavljivo premikal meje uspehov v atletiki.

Skozi svojo kariero je atletiko in njeno prepoznavnost dvignil na višji nivo. Primerjali so ga z Jessejem Owensom in primerjava je bila zagotovo podprta s tehtnimi razlogi, saj je Lewis, tako kot Owens hitro začel osvajati medalje iz vseh zgoraj omenjenih disciplin. Svetovna prvenstva, Olimpijske igre, tekme, na katerih je Lewis zmagoval, so se nizale ena za drugo in do prihoda Kanadčana Bena Johnsona nihče ni uspel konkurirati Lewisu.

Po zaključeni karieri pa se Lewis ni poslovil od žarometov in pozornosti širše javnosti. V izjavi direktorja nadzora zlorabe prepo-vedanih snovi Wade-a Exuma je bilo 100 ameriških športnikov zabeleženih kot pozitivno testiranih, vendar pa jim je bilo vseeno dovoljeno tekmovali. Med njimi je bil tudi Lewis, vendar je ostal nekaznovan, kar je seveda sprožilo debato o pravilnosti odločitve.

Skozi ta prispevek bomo opisali okoliščine, ki so pripeljale Lewisa na sam vrh svetovne konkurence v atletiki ter situacijo, v katero je



Carl Lewis na Olimpijskih igrah v Los Angelesu leta 1984 (Art photo limited, Pridobljeno s <https://www.artphotolimited.com/de/themen/sport/leichtathletik/sprint/100-meter/bild/bridgeman-images/carl-lewis-100-meter, 2020>).

bil postavljen kot eden izmed stotih, ki jih je Exum omenil v svojem dopisu. Dotaknili se bomo tudi (ne)pravilnosti odločitve MOK-a in Ameriške antidopinške organizacije ter kritično predstavili zgodbo enega izmed najbolj znanih športnikov v človeški zgodovini.